

СТАНОВИЩЕ

по конкурса за професор в професионално направление 2.1.Филология, по специалността „Българска литература“ (Възрожденска литература), обявен от Института за литература при БАН в ДВ бр.29/ 21.04. 2015

Единствен кандидат по конкурса е д.ф.н. Камен Василев Михайлов, доцент в направление „Литература на Българското възраждане“ в Института за литература при БАН. Доц. Камен Михайлов е уважаван специалист по българска възрожденска литература. Професионалната му биография е впечатляваща. Той успява да съчетава изследователската си работа в Института за литература с преподаване български език, литература и култура в български и чужди университети. Доц. Михайлов е преподавал в СУ "Св. Климент Охридски", ПУ "Паисий Хилендарски", във ФИ "Л. Каравелов"-Кърджали. Бил е лектор по български език в университета в Брянск в Русия в продължение на 5 г., а в момента изпълнява същите задължения в Будапещенския университет ELTE. Освен преподавателската и изследователската дейност на кандидата, трябва да се отбележи редакторската и преводаческата му дейност, публикациите му като журналист, участието му като сценарист на седем документални филма за Българското възраждане, излъчени по БНТ, дейността му по разработката на експозиционни планове на музеи. Трябва да бъдат високо оценени уменията му в областта на текстологията и палеографията, работата със старобългарски ръкописи и надписи.

Научните интереси на доц. К. Михайлов са обширни. Той е автор на над 80 научни публикации, отпечатани в български и международни издания. Изнесъл е над 90 доклада на национални и международни научни форуми и е автор на 15 научни рецензии. Отделно кандидатът посочва авторството на 85 енциклопедични статии за „Енциклопедия на Българското възраждане“, чието амбициозно издание започна с появата на първия том през 2014 г. След хабилитацията на кандидата през 2000 г. с труда „Текст и контекст у Ботев“, публикуван електронно на сайта на Института за литература, са публикувани следните монографични изследвания: „Петко Славейков – поетически послания. 1827-2002 (София, Ариадна, 2002); „Български/булгарски образи в рускоезична среда (София, „Тангра“ ТанНакРа, 2014, 728 стр.), създадено въз основа на защитената през 2012 г дисертация за присъждане на научната степен „доктор на филологическите науки“; „Мемоаристиката на ранните руско-турски войни (1768-1830)

(С., 2015). Освен това трябва да се посочи съставителството на томове 1 и 2 на „Съчиненията“ на Петко Славейков (2002 и 2004 г.) и подготовката на фототипното издание на Устава на Българското книжовно дружество в Браила (2014 г.). Установени са около 50 позовавания (повечето в рецензии) върху негови трудове.

В конкурса за професор доц. Михайлов участва с монографията „Мемоаристиката на ранните руско-турски войни (1768-1830)“ (С., 2015), седемнадесет научни статии (от които шест са публикувани в чужбина и единадесет в България) и 85 енциклопедични статии и с подготвеното от него коментирано фототипно издание на Устава на Българското книжовно дружество.

За мене като специалист в областта на историята на руската литература основен интерес в работите на К. Михайлов представляват неговите новаторски търсения в областта на руско-българските и българо-руските литературни връзки от средновековието до съвременната епоха. Имах възможността да бъда член на научното жури за присъждане на научната степен „доктор на филологическите науки“ на Камен Михайлов и още тогава оцених високо оригиналността на неговия подход към интерпретацията на българската тема в руската литература от различни периоди. Особено радващо е, че Михайлов успя да издаде впечатляващия си труд, в който разкрива многопластовостта и нееднозначността на образите на България и българското, които функционират в рускоезична среда през вековете. Той подчертава не само добре познатите ни от съществуващата досега научна литература положителни аспекти, но последователно се бори с премълчаванията и извършените подмени на реалните факти и обстоятелства от страна на поколения учени. Авторът изважда на показ многобройните отрицателни интерпретации на българското. Той подчертава еволюцията през вековете на една или друга представа, наслагването на образите, стреми се да отчете разликите в руската и българската менталност, самоидентификацията на руси и българи, влиянието на официозните властови сценарии върху интерпретацията на фактите, както в самите текстове, така и в академичните им коментари. Използваният от Камен Михайлов аналитичен подход значително разширява представите за битуващите стереотипни образи на българското в руските земи през вековете. Много ценно е това, че той се опитва да привлече като доказателствен материал не само литературни текстове, но и разнообразни артефакти (народни картинки, керамика, оръжия и пр.). И в докторската си дисертация (респективно в книгата), и в излязлата неотдавна монография за руската военна мемоаристика кандидатът не се бои да бъде провокативен. Той смело преразглежда закостенели

представи, изгражда своя характерна терминология, която да оразличи максимално фактите. Може да се каже, че някои от категорично изказаните тези са обект на спор, но право на всеки автор е да изрази аргументирано собственото си виждане.

В конкурсния си труд „Мемоаристиката на ранните руско-турски войни (1768-1830)“ Камен Михайлов отново отправя поглед към огромен текстови масив, който досега не е бил предмет на самостоятелно научно осмисляне, нито от българските, нито от руските литературни историци. Това са руски мемоарни свидетелства, оставени най-вече от участвалите в поредицата руско-турски войни (1768-1830), общо 4. Самото издирване на тези текстове е успех. Те са били публикувани във втората половина на XIX век в специализираните върху събирачество на документи за миналото руски списания, каквито са били „Русская старина“ и „Русский архив“, или в специализирани военни списания („Военный сборник“, „Морской сборник“ и др). Едва през последните няколко години по-известните от тях станаха достъпни за масовия читател чрез световната мрежа. Въпреки това, се изисква особена настойчивост такива текстове да бъдат издирени и систематизирани. Друго обстоятелство, което е причина за неизучеността на този впечатляващ масив от текстове, е фактът, че активните занимания на руските литературоведи с мемоаристиката датират от 80-те години на XX век като този процес стана по-осезаем през последното десетилетие. В монографията си авторът продължава започналото в голямата му докторска дисертация осмисляне на функционирането на български образи в чужда (в случая руска) среда в една друга, по-близка до нашата съвременност, епоха.

Трудът на К. Михайлов е подчертано приносен. Той не само въвежда в научно обръщение голям брой некомментиран в по-голямата си част от научна гледна точка текстове, но остава верен на себе си като предлага оригинален аналитичен подход към текстовете. Занимава го митологизацията в руското културно пространство на идеята за освобождаването на Константинопол от османците като част от известния „Гръцки проект“ на Екатерина II и Потьомкин (и съответно митологизацията на руско-турските войни и реалните цели на руската власт в българския културен контекст като авторът отново се бори с разпространените шаблони и стереотипи). Специален обект на изследователско внимание е мотивацията на участниците във войните (кариерно израстване, слава, престиж, но и стремеж към екзотиката, сексуални нагласи, облагодетелстване). В по-голямата си част мемоаристите принадлежат (очаквано) към дворянското съсловие. Отделен въпрос са проявите на носеното от тях национално самосъзнание, като много от тях са представители на специфичната група на „руските

немци“. Михайлов се интересува от конфликтните интерпретации на различни страни от суровата военна действителност, както от сблъсъка на готовите представи на мемоаристите с формите на българския бит от онова време. Особено внимание е отделено и на специфичните военни образи (смъртта в различните ѝ аспекти – на свои и чужди, масови случаи сред населението, опустошението и пр.). Специален интерес представлява изграденият образ на българина и българското във военните мемоари, който общо взето си остава все така неразбран и непознат. В този смисъл би било интересно, ако авторът продължи търсенията си в тази област, сравнението на написаното от руснаците мемоаристи с впечатленията на западноевропейци, пребивавали по същото време в нашите земи, които никак не са малко. Прави впечатление също почти пълното отсъствие на текстове, описващи преживяното през руско-турската война от 1787-1792 г. като остава неясно, дали това се дължи на тяхната недостъпност или на липсата на подобни текстове.

Високо оценявам стремежа на автора да направи разглежданите от него военни мемоари достъпни за читателите като превежда фрагменти от тях, снабдява ги с обстоен научен апарат (именен справочен показалец, речник и пр). Както и в предишното изследване, така и в това, прави впечатление специфичният авторски идиолект и стремежът на автора да намери свой начин за описание на фактите.

Оригиналният и приносен характер на научните трудове на доц. д.ф.н. Камен Михайлов е безспорно основание за присъждането на академичната длъжност „професор“

София,

31 август 2015 г.

Доц. д-р Ангелина Вачева